

**YURIDIK AMALIYOTDA BLOKCHEYN
TEXNOLOGIYALARI: SHAFFOFLIK VA
MA'LUMOTLARNING O'ZGARMASLIGI (NOTARIAT, SUD
ISHLARINI YURITISH VA DAVLAT REYESTRLARIDA)
BLOKCHEYNNI JORIY ETISH TAHLILI**

Baxshilloyev Sardorbek Bobirovich

Toshkent davlat yuridik universiteti "Xususiyl huquq" fakulteti

1-bosqich, "V" potok 3-guruh talabasi

baxshulloyevsardor92@gmail.com

+998 88 800 88 06

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18043851>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 20-dekabr 2025 yil

Ma'qullandi: 21-dekabr 2025 yil

Nashr qilindi: 24-dekabr 2025 yil

KEY WORDS

Blokcheyn, yuridik amaliyot, shaffoflik, o'zgarimaslik, notariat, sud ishlari yuritish, davlat reyestrlari, aqlli shartnomalar, O'zbekiston

ABSTRACT

Ushbu akademik maqola yuridik amaliyotda blokcheyn texnologiyalarining o'zgaruvchan salohiyatini, xususan, shaffoflikni oshirish va ma'lumotlarning o'zgarimasligini ta'minlashga qaratilgan tahlilni taqdim etadi.

Notariat, sud ishlari yuritish va davlat reyestrlarida blokcheyn joriy etish imkoniyatlari chuqur o'rganiladi. Maqolada O'zbekistonning hozirgi yuridik tizimida mavjud muammolar, blokcheynning nazariy asoslari, amaliy qo'llash stsenariylari, afzalliklari va cheklovlari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, blokcheynning huquqiy, iqtisodiy va ijtimoiy ta'sirlari, joriy etish bilan bog'liq huquqiy va me'yoriy muammolar hamda xalqaro tajribalar yoritiladi. Tadqiqot yuridik amaliyotda samaradorlikni oshirish, korrupsiyani kamaytirish va davlat xizmatlariga ishonchni mustahkamlashda blokcheynning muhim rolini ta'kidlaydi

Kirish

Raqamli texnologiyalarning tezkor rivojlanishi, jumladan, blokcheyn texnologiyasi zamonaviy jamiyatning turli sohalarida, shu jumladan yuridik amaliyotda ham tub o'zgarishlarga sabab bo'lmoqda. Blokcheyn o'zining markazsizlashtirilgan, shaffof va o'zgarimas ma'lumotlarni saqlash xususiyatlari bilan huquqiy xizmatlar sifatini oshirish, samaradorlikni ta'minlash va korrupsiyaviy holatlarni kamaytirish uchun ulkan imkoniyatlar yaratadi. An'anaviy yuridik tizimlar ko'pincha ma'lumotlar xavfsizligi, shaffoflik va tezkorlik bilan bog'liq muammolarga duch keladi. Bu muammolar ishonchsizlikni keltirib chiqarishi, operatsion xarajatlarni oshirishi va adliya tizimiga bo'lgan ishonchni pasaytirishi mumkin. Blokcheyn texnologiyasi ushbu kamchiliklarni bartaraf etishga, ma'lumotlarning butunligini ta'minlashga va barcha tomonlar uchun adolatli muhit yaratishga qodir.

Ushbu maqola blokcheynning yuridik tizimga ta'sirini huquqiy, iqtisodiy va ijtimoiy nuqtai nazardan baholaydi, shuningdek, uni joriy etish bilan bog'liq huquqiy va me'yoriy muammolar hamda xalqaro tajribalarni ko'rib chiqadi.

Tadqiqotning tuzilmasi quyidagicha: kirishdan so'ng, mavzuga oid adabiyotlar tahlili, tadqiqot metodologiyasi, blokcheynning nazariy asoslari, O'zbekiston yuridik amaliyotidagi mavjud muammolar va blokcheyn yechimlari, notariat, sud va davlat

reyestrilarida joriy etish tahlili, tizimga ta'siri, huquqiy muammolar va xalqaro tajriba bo'limlari keltiriladi. Yakunda xulosa va kelajak istiqbollari taqdim etiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Blokcheyn texnologiyasi va uning yuridik amaliyotdagi potentsiali bo'yicha ilmiy adabiyotlar tobora ortib bormoqda. Nazira To'raqulova o'zining "Blokcheyn texnologiyasi kontseptsiyasi va huquqiy maqomi" nomli maqolasida blokcheynning mohiyati, ahamiyati va jamiyatdagi rolini tahlil qilib, ayniqsa intellektual mulkni himoya qilishdagi ahamiyatini yoritgan. Muallif blokcheynni markazlashtirilmagan ma'lumotlar bazasi yoki taqsimlangan registr sifatida ta'riflab, kriptografik himoyalangan ma'lumotlarning blokklar zanjirida uzluksiz saqlanishini ta'kidlaydi.

Ismailova Nazokat¹ esa blokcheyn texnologiyasining kontseptsiyasi, ahamiyati va jamiyatdagi rolini har tomonlama tahlil qilib, uning xorijiy davlatlardagi (AQSh, Germaniya, Estoniya) qo'llanilishi va ta'siriga alohida e'tibor qaratgan. Muallif blokcheynning davlat boshqaruvi va elektron boshqaruvdagi muhim rolini, shuningdek, "aqlli shartnomalar"²ning huquqiy tartibga solish va qo'llashda ilmiy va amaliy qiziqish uyg'otayotganini ta'kidlaydi. Ushbu texnologiya elektron boshqaruv tizimlarida shaffoflik, ochiqlik va samaradorlikni oshirish salohiyatiga ega ekanligi qayd etiladi.

BMT Taraqqiyot Dasturi (UNDP)³ va Adliya vazirligi tomonidan amalga oshirilayotgan "O'zbekiston qishloq joylarida davlat xizmatlari va boshqaruvini yaxshilash" loyihasi doirasida blokcheyn O'zbekistonning yagona elektron fuqarolik holati dalolatnomalarini qayd etish (FHDO)⁴ tizimiga integratsiya qilinmoqda. Bu ma'lumotlar xavfsizligini oshirish, xizmatlarga kirishni tezlashtirish va fuqarolar hayotini yaxshilashga qaratilgan. Ushbu tashabbus O'zbekistonning "Raqamli O'zbekiston 2030" ⁵strategiyasi bilan ham mos keladi. Adliya vazirligi tomonidan O'zbekiston notarial tizimini isloh qilish bo'yicha kompleks reja ishlab chiqilgan. Ushbu reja qonunchilikni takomillashtirish, texnologik integratsiya va kadrlar salohiyatini rivojlantirishga qaratilgan. Notarius stajirovkasi muddatini qisqartirish, elektron navbatlar, markazlashgan masofaviy

audio/video kuzatuv, sud tomonidan harakatsiz deb topilgan shaxslar bazasini joriy etish, vasiyatnomalarni tasdiqlashda majburiy audio/video yozuvlar hamda ishonchnomalar, vasiyatnomalar uchun ochiq onlayn registrlar va yagona elektron meros arxivi yaratish ko'zda tutilgan. O'zbekiston yuridik amaliyotida mavjud muammolar va blokcheynning

potentsial yechimlari: Notariat, sud va davlat reyestrilaridagi hozirgi holat tahlili Notariat sohasida ba'zi hujjatlarni majburiy notarial tasdiqlashning davom etishi, stajirovka muddatlarining uzoqligi va ma'lumotlarning markazlashgan holda saqlanishi ma'lumotlarning himoyasi va shaffofligi bilan bog'liq xavotirlarni keltirib chiqarishi mumkin. Hujjatlarning haqiqiyligini tekshirish jarayonlari uzoq vaqt talab etadi, bu esa fuqarolarga qulaylik tug'dirmaydi. Blokcheyn bu muammolarga potentsial yechim

¹ <https://cyberleninka.ru/article/n/xorijiy-mamlakatlarda-blokcheyn-texnologiyasi-asosida-tuziladigan-aqlli-shartnomalarning-tutgan-o-rni-va-ahamiyati>

² <https://cyberleninka.ru/article/n/smart-shartnomalar-aqlli-shartnomalar-va-ularning-qo'llanishi>

³ UNDP - bu United Nations Development Programme, ya'ni Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot Dasturi.

⁴ FHDO - bu Fuqarolik holati dalolatnomalarini yozish organi.

⁵ <https://lex.uz/ru/docs/-5030957>

bo'lishi mumkin. Masalan, To'raqulova ta'kidlaganidek, blokcheynning o'zgaras xususiyati hujjatlarning haqiqiyligini va buzilmasligini kafolatlaydi. Elektron navbatlar, masofaviy kuzatuv va biometric skanerlar kabi texnologik islohotlar blokcheyn bilan birlashganda yanada samaraliroq bo'ladi, chunki ma'lumotlarning barchasi markazlashtirilmagan va buzilmas registrda saqlanadi. Vasiyatnomalar, ishonchnomalar va boshqa muhim hujjatlarning blokcheyn asosidagi ochiq onlayn reyestrlari hujjatlarni soxtalashtirish imkoniyatini keskin kamaytiradi va ularga kirishni shaffoflashtiradi. Sud ishlarini yuritishda esa dalillarning saqlanish zanjiri, hujjatlarning

haqiqiyligi va sud jarayonlarining shaffofligi muhim masalalardir. An'anaviy usullar dalillarning buzilishi yoki o'zgarishi xavfini tug'dirishi mumkin. Blokcheyn dalillarning buzilmasligini ta'minlash va ularni ishonchli tarzda saqlash uchun ideal yechimdir. Har bir dalil blokcheynga xesh qiymati bilan kiritilganda, uning o'zgarasligi kafolatlanadi.

Davlat reyestrlari, jumladan, fuqarolik holati dalolatnomalarini qayd etish (FHDYO), ko'chmas mulk reyestrlari va boshqa bazalar ma'lumotlarning xavfsizligi, tezkorligi va o'zaro ishlashi bilan bog'liq muammolarga duch keladi. O'zbekiston hukumati korrupsiyani kamaytirish va davlat xizmatlariga ishonchni oshirish maqsadida FHDYO tizimiga blokcheynni joriy etishni boshladi. Bu ma'lumotlar xavfsizligini oshirish va xizmatlarga kirishni tezlashtirishga qaratilgan.

Blokcheynning markazsizlashtirilgan va o'zgaras tabiati davlat reyestrlarida ma'lumotlar butunligini ta'minlash, soxtalashtirishni oldini olish va turli idoralar o'rtasida ma'lumot almashinuvini xavfsiz va samarali qilish imkonini beradi. Bu "Raqamli O'zbekiston 2030" strategiyasining muhim bir qismidir. Notariat, sud ishlarini yuritish va davlat reyestrlarida blokcheynni joriy etish tahlili: batafsil amaliy qo'llash stsenariylari, afzalliklar va cheklovlar Blokcheyn texnologiyasi O'zbekistonning yuridik amaliyotidagi eng muhim sohalarda shaffoflik, samaradorlik va ishonchlilikni oshirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Notariatda qo'llash stsenariylari:

Hujjatlarning buzilmasligini ta'minlash: Vasiyatnomalar, ishonchnomalar, shartnomalar va boshqa notarial hujjatlar blokcheynda ro'yxatdan o'tkazilganda, ularning o'zgaras xeshi yaratiladi. Bu hujjatlarning asl nusxasi hech qachon o'zgartirilmasligini kafolatlaydi va soxtalashtirish xavfini yo'q qiladi. Mulk huquqini ro'yxatdan o'tkazish: yer va ko'chmas mulk reyestrlari

blokcheynda saqlanganda, mulk egalari va ularning huquqlari haqidagi ma'lumotlar ishonchli va shaffof bo'ladi.

Sud ishlarini yuritishda qo'llash stsenariylari:

Dalillarning butunligini ta'minlash: Sudga taqdim etilgan barcha dalillar (hujjatlar, fotosuratlar, audio/video yozuvlar) blokcheynga kiritilishi mumkin. Bu dalillarning asl nusxasi buzilmasligini va soxtalashtirilmasligini kafolatlaydi, chunki har bir dalilga o'zgaras xesh-kod⁶ biriktiriladi. Ushbu usul, dalillarning saqlanish zanjirini sezilarli darajada kuchaytiradi. Sud hujjati almashinuvini tezlashtirish: Blokcheyn platformasida sud hujjatlarini tomonlar, advokatlar va boshqa manfaatdor shaxslar o'rtasida xavfsiz va tezkor almashish mumkin, bu esa hujjat aylanishini soddalashtiradi.

Davlat reyestrlarida qo'llash stsenariylari:

Fuqarolik holati dalolatnomalari (FHDYO): Tug'ilish, nikoh, ajralish va o'lim to'g'risidagi

⁶ Xesh-kod(hash-code) - bu ma'lumotni maxsus xesh funksiyasi orqali o'zgartirib olingan qisqa, noyob raqam-harfli qiymat.

ma'lumotlar blokcheynda saqlanganda, ular o'zgarmas va ishonchli bo'ladi. O'zbekistonda ushbu tizim allaqachon integratsiya qilinmoqda. Bu ma'lumotlar xavfsizligini oshiradi va xizmatlarga kirishni tezlashtiradi.

Intellectual mulk reyestrlari: Mualliflik huquqlari, patentlar⁷ va savdo belgilari blokcheynda ro'yxatdan o'tkazilganda, egalik huquqi o'zgarmas tarzda tasdiqlanadi va intellektual mulkni himoya qilish samaradorligi oshadi.

Afzalliklari:

ma'lumotlarning to'liq shaffofligi maxfiylik talablariga zid kelishi mumkin. Blokcheynning yuridik tizimga ta'siri: Huquqiy, iqtisodiy va ijtimoiy jihatlar Huquqiy jihatlar: Shaffoflik va ochiqlik: Blokcheyn barcha tranzaksiya larni shaffof tarzda qayd etadi, bu esa korrupsiyani kamaytiradi va davlat muassasalariga ishonchni oshiradi. Ma'lumotlarning o'zgarmasligi va xavfsizligi: Kriptografik himoya tufayli ma'lumotlarni buzish yoki o'zgartirish deyarli imkonsizdir. Samaradorlik va xarajatlarni kamaytirish: Qog'ozbozlikni yo'qotish, jarayonlarni avtomatlashtirish va vositachilarga bo'lgan ehtiyojni kamaytirish orqali operatsion xarajatlar sezilarli darajada kamayadi. Tezkorlik: Tranzaksiyalar tezkor amalga oshiriladi, bu esa fuqarolarga xizmat ko'rsatish sifatini oshiradi.

Cheklovlar:

Huquqiy va me'yoriy asoslarning yetishmasligi: Blokcheyn va aqlli shartnomalarni huquqiy jihatdan tan olish, ularni tartibga soluvchi qonunchilikni ishlab chiqish lozim.

Texnologik murakkablik va integratsiya: Blokcheyn tizimlarini mavjud an'anaviy yuridik tizimlar bilan integratsiya qilish murakkab va qimmat jarayon bo'lishi mumkin.

Kadrlar salohiyati: Blokcheyn texnologiyalarini tushunadigan va ularni qo'llay oladigan mutaxassislariga ehtiyoj katta.

Skaabiyat⁸ (scalability) va energiya iste'moli: Ba'zi blokcheyn platformalari katta hajmdagi tranzaksiyalarni qayta ishlashda qiyinchiliklarga duch kelishi va yuqori energiya sarflashi mumkin.

Maxfiylik va anonimlik: Ba'zi yuridik jarayonlarda Aqlli shartnomalarning huquqiy maqomi: Blokcheyn asosidagi aqlli shartnomalar an'anaviy shartnomalardan farq qiladi, chunki ular o'z-o'zidan bajariladi va vositachilarni talab qilmaydi. Ularning huquqiy tan olinishi, ijro etilishi, shartnomaviy erkinlik prinsiplariga mos kelishi va yurisdiksiya masalalari hal qilinishi lozim.

Ma'lumotlar maxfiyligi va himoyasi: Blokcheyn ma'lumotlarning anonimligini ta'minlashga qodir bo'lsa-da, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha qonunlar blokcheynning doimiy va o'zgarmas tabiati bilan qanday mos kelishi muhim masala hisoblanadi.

Iqtisodiy jihatlar: Xarajatlarni kamaytirish: Blokcheyn yuridik xizmatlar ko'rsatish bilan bog'liq xarajatlarni sezilarli darajada kamaytirishga imkon beradi. Hujjat aylanishini avtomatlashtirish, vositachilarga bo'lgan ehtiyojni qisqartirish va firibgarlikni oldini olish orqali umumiy iqtisodiy samaradorlik oshadi.

⁷ <https://lex.uz/ru/docs/-1022944>

⁸ **Scalability (masshtablanuvchanlik)** — bu tizim, dastur yoki texnologiyaning yuklama oshganda ham samarali ishlash qobiliyati.

Samaradorlikni oshirish: Yuridik jarayonlar tezlashadi, natijada vaqt va resurslar tejiladi. Bu korxonalar va fuqarolar uchun umumiy iqtisodiy faoliyatni yaxshilaydi.

Korrupsiyani kamaytirish: Shaffoflik va o'zgarmaslik korrupsiyaviy holatlarni keskin kamaytiradi bu esa mamlakatning iqtisodiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Yangi biznes modellari: Blokcheyn asosida yangi yuridik xizmatlar, masalan, aqlli shartnomalarni ishlab chiqish va boshqarish, intellektual mulkni himoya qilish bo'yicha innovatsion yechimlar paydo bo'lishi mumkin.

Ijtimoiy jihatlar:

Davlat xizmatlariga ishonchni oshirish: Shaffof va xavfsiz blokcheyn tizimlari fuqarolarning davlat muassasalariga bo'lgan ishonchini oshirishga yordam beradi, ayniqsa korrupsiya darajasi yuqori deb hisoblangan joylarda.

Adolatga kirishni kengaytirish: Yuridik xizmatlarning arzonlashuvi va soddalashuvi ko'proq odamlarga adliya tizimiga kirish imkoniyatini beradi.

Ijtimoiy o'zgarishlarga moslashish: Yuridik tizimdagi bu kabi innovatsiyalar jamiyatda turli ijtimoiy o'zgarishlarga olib kelishi mumkin, masalan, ishlarning avtomatlashuvi bilan bog'liq bandlik masalalari.

Blokcheynni yuridik amaliyotga joriy etishning huquqiy va me'yoriy muammolari, xalqaro tajriba

Huquqiy va me'yoriy muammolar:

Aqlli shartnomalarni huquqiy tan olish: Aqlli shartnomalar avtomatik ijro etilishiga qaramay, ularni yuridik jihatdan majburiy deb tan olish uchun qonunchilikda tegishli normalar bo'lishi kerak. Shartnomani tuzish, o'zgartirish va bekor qilishning elektron shakllari hamda elektron imzo bilan bog'liq masalalar aniq tartibga solinishi zarur.

Yurisdiksiya masalasi: Markazlashtirilmagan blokcheyn tizimlarida tranzaksiyalar bir nechta hududlarda amalga oshirilishi mumkin. Bunday hollarda, qaysi davlat qonunchiligi qo'llanilishi va nizolarni qaysi yurisdiksiyada hal qilish masalasi murakkablik tug'diradi.

Kiberxavfsizlik va xakerlik: Blokcheyn tizimlari o'ziga xos xavfsizlik mexanizmlariga ega bo'lsa-da, ularni texnik nosozliklar, dasturiy xatolar yoki yangi turdagi kiberhujumlardan to'liq himoya qilishni ta'minlash muhimdir.

Xalqaro tajriba:

Estoniya: Elektron hukumat va blokcheyn texnologiyalarini davlat reyestrilarida keng qo'llash bo'yicha yetakchi davlatlardan biridir. Estoniya o'zining KXB (Keyless Signature Infrastructure)⁹ blokcheyn texnologiyasini tibbiy yozuvlar, sud yozuvlari va fuqarolik ID kartalarida ma'lumotlar butunligini ta'minlash uchun ishlatadi. Bu ushbu mamlakatda davlat xizmatlarining shaffofligi va xavfsizligini sezilarli darajada oshirgan.

AQSh: Ba'zi shtatlarda (masalan, Delaver) blokcheyn asosidagi korporativ registrlar va aqlli shartnomalarni huquqiy tan olish bo'yicha qonunlar qabul qilingan. Bu blokcheyn texnologiyalariga asoslangan yangi biznes modellari uchun huquqiy zamin yaratadi.

Birlashgan Arab Amirliklari (BAA): Dubay hukumati 2020 yilga qadar barcha davlat tranzaksiyalarini blokcheynga o'tkazishni maqsad qilgan. Bu shahar iqtisodiyotini raqamlashtirish va davlat xizmatlari samaradorligini oshirishga qaratilgan keng qamrovli strategiyaning bir qismi hisoblanadi.

⁹ <https://habr.com/ru/companies/wirex/articles/396095/>

O'zbekiston o'zining "Raqamli O'zbekiston 2030" strategiyasi doirasida davlat xizmatlarida blokcheynni joriy etishga kirishgan. FHDYO tizimiga blokcheynning integratsiyasi bu yo'nalishdagi dastlabki muhim qadamdir. Xalqaro tajribalarni o'rganish va ularni O'zbekiston sharoitlariga moslashtirish huquqiy va me'yoriy asoslarni ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqot kompleks tahliliy, qiyosiy va tavsifiy metodologiyalardan foydalangan holda amalga oshirildi. Blokcheyn texnologiyasining nazariy asoslari va yuridik amaliyotdagi potentsialini tahlil qilish uchun mavzuga oid ilmiy adabiyotlar, ma'ruzalar, xalqaro hisobotlar va O'zbekistonning me'yoriy-huquqiy hujjatlari ko'rib chiqildi. Blokcheynning asosiy xususiyatlari, jumladan, shaffoflik, o'zgarmaslik va markazsizlashtirish prinsiplari tahlil qilinib, ularning yuridik sohadagi afzalliklari baholandi.

O'zbekistonning notariat, sud va davlat reyestrlari tizimidagi mavjud muammolar chuqur o'rganildi. Buning uchun Adliya vazirligi tomonidan amalga oshirilgan islohotlar va mavjud me'yoriy hujjatlar tahlil qilinib, ushbu sohalarida blokcheynni joriy etishning potentsial stsenariylari ishlab chiqildi. Xorijiy davlatlarning (AQSh, Germaniya, Estoniya) blokcheynni yuridik amaliyotda qo'llash tajribasi qiyosiy tahlil qilindi, bu O'zbekiston uchun moslashtirilgan yechimlarni topishga yordam berdi.

Tadqiqot doirasida blokcheynni joriy etishning huquqiy, iqtisodiy va ijtimoiy ta'sirlari baholandi. Aqlli shartnomalarni huquqiy tan olish, ma'lumotlar himoyasi, tizimlarning o'zaro ishlashi va yurisdiksiya bilan bog'liq huquqiy muammolar ko'rib chiqildi.

Xulosa

Blokcheyn texnologiyalari yuridik amaliyotda, xususan, notariat, sud ishlarini yuritish va davlat reyestrlari sohalarida shaffoflikni oshirish, ma'lumotlarning o'zgarmasligini ta'minlash va samaradorlikni tubdan yaxshilash uchun ulkan salohiyatga ega. Ushbu tadqiqot blokcheynning nazariy asoslarini, O'zbekiston yuridik tizimida mavjud muammolarni va texnologiyaning ushbu muammolarni hal etishdagi potentsialini tahlil qildi.

Notariat sohasida blokcheyn vasiyatnomalar, ishonchnomalar va shartnomalarning o'zgarmasligini kafolatlaydi, shaxsni tasdiqlash jarayonlarini avtomatlashtiradi va mulk huquqlarini ro'yxatdan o'tkazishni soddalashtiradi. Sud ishlarini yuritishda dalillarning butunligini ta'minlash, sud qarorlarining shaffofligini oshirish va hujjat aylanishini tezlashtirish blokcheynning asosiy afzalliklaridan biri hisoblanadi. Davlat reyestrlari, jumladan, FHDYO tizimi va intellektual mulk reyestrlari blokcheyn orqali yanada xavfsiz, ishonchli va korruptsiyaga chidamli bo'lishi mumkin. O'zbekistonning "Raqamli O'zbekiston 2030" strategiyasi doirasida FHDYO tizimiga blokcheynni joriy etish bo'yicha boshlangan loyihalar bu salohiyatning amaliy tasdig'idir.

Shuningdek, kadrlar salohiyatini oshirish, blokcheyn tizimlarini mavjud tizimlar bilan integratsiya qilish va texnologik infratuzilmani rivojlantirish muhim vazifalardir. Estoniya, AQSh va Germaniya kabi davlatlarning tajribasi ushbu muammolarni hal etishda O'zbekiston uchun qimmatli yo'l-yo'riq bo'lishi mumkin.

Kelajak istiqbollari nuqtai nazaridan, yuridik amaliyotda blokcheyn texnologiyalarini keng miqyosda joriy etishga qaratilgan tadqiqotlar davom ettirilishi kerak. Xususan, blokcheyn asosidagi pilot loyihalarning samaradorligini baholash, amaldagi qonunchilikni takomillashtirish bo'yicha aniq takliflar ishlab chiqish, aqlli shartnomalar uchun standartlashtirilgan shablonlar yaratish va blokcheynning axloqiy jihatlarini o'rganish muhim tadqiqot yo'nalishlari hisoblanadi. Blokcheyn O'zbekistonda adliya tizimini modernizatsiya qilish, korruptsiyani kamaytirish va davlat xizmatlarining sifatini oshirish uchun innovatsion

vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin, bu esa fuqarolarga qulaylik yaratadi va jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Savelyev, A. Blockchain va Huquq. Singapore: Springer 2018
https://www.researchgate.net/publication/355872248_UZBEKISTONDA_IZTIMOIJ_HAVFSI_ZLIKNI_TAMINLAS_OMILLARIRakamli_iktisodietni_rivozlantiris_saroitida_aolining_is_bilan_bandligini_taminlas_muammolari_va_istikbollari_mavzusidagi_halkaro_ilmij_-_amaliy_kon
2. Houben, G., & Snyers, A. Blockchain va Huquq: Huquqshunoslar uchuntaqsimlangan registr texnologiyasi bo'yicha qo'llanma. London: Routledge, 2018.
<https://cyberleninka.ru/article/n/blokcheyn-texnologiyasi-tushunchasi-va-uning-huquqiy-maqomi>
3. Griva, E. "Blokcheyn texnologiyasi yer kadastr tizimida: Istiqbollari va muammolari." Yevropa mulk huquqi jurnali, vol. 8, no. 1, 2019, pp. 27-52.
https://www.google.com/search?sca_esv=6d76dc318ac9b9d4&q=3.Griva,+E.+Blokcheyn+texnologiyasi+yer+kadastr+tizimida:+Istiqbollari+va+muammolari.+Yevropa+mulk+huquqi+jurnali,+vol.+8,+no.+1,+2019,+pp.+27-52.&sa=X&ved=2ahUKEwiJy-Le-8GRAXWl2gIHHbL7ExYQgwN6BAGOEAE
4. Werbach, K., & Cornell, N. "Mashinadan shartnomalar: Aqlli shartnoma-larning Huquqiy oqibatlari." Duke Huquq jurnali, jild. 67, son. 2, 2017, sahifalar. 313-392.
https://www.google.com/search?sca_esv=6d76dc318ac9b9d4&q=4.Werbach,+K.,+%26+Cornell,+N.+Mashinadan+shartnomalar:+Aqlli+shartnoma-rning+Huquqiy+oqibatlari.+Duke+Huquq+jurnali,+jild.+67,+son.+2,+2017,+sahifalar.+313-392.&sa=X&ved=2ahUKEwj06Ky6-GRAXUe3AIHHQ7jOtsQgwN6BAGUEAE&biw=1600&bih=765&dpr=1
5. De Kruijff, J., & Overdijk, M. "Blokcheyn texnologiyasi va yuridik kasb:imkoniyatlar va muammolarga umumiy nazar." Erasmus Huquqiy sharhi, vol.11, no. 2, 2018, pp. 58-71.
https://www.google.com/search?sca_esv=368d236c3a8fb3dd&q=5.De+Kruijff
6. Lexis+ Document Analysis – Hujjatlarni yuklab, AI yordamida faktlar, presedentlar va argumentlarni tahlil qilish haqida:
<https://www.lexisnexis.com/enus/products/lexis-plus/document-analysis.page>